

ÉVÈNEMENT

La fuite de
Louis XVIII
19 mars 1815

Les adieux de Louis XVIII quittant le palais des Tuileries dans la nuit du 19 au 20 mars 1815. Le roi prend congé des gardes nationaux. Huile sur toile par Antoine-Jean Gros (châteaux de Versailles et de Trianon). © RMN-Grand Palais (château de Versailles)/Franck Raux.

Huiverend geïnstalleerd op deze regenachtige zondagmiddag van 5 maart 1815 bij een open haard, was Baron de Vitrolles, staatssecretaris van koning Lodewijk XVIII, een boek aan het lezen toen zijn bediende hem meedeelde dat de directeur van de telegraaf, dhr. Chappe dringend vroeg om ontvangen te worden. Omdat deze bij hem thuis kwam en nog wel op een zondag, moest het nieuws belangrijk zijn. Zodra hij was voorgesteld, terwijl hij probeerde op adem te komen, hield Chappe een verzegelde brief in zijn hand: *‘Hij komt uit Lyon!’ ‘Kan dit niet wachten tot maandag?’* vroeg de baron zich af. Vooral omdat het niet de bedoeling was, dat de directeur van de telegraaf een bericht voorlas aan de ontvanger, vooral niet als de ontvanger koning Lodewijk XVIII was. Maar uit Chappe’s opwinding bleek, dat hij het niet alleen had gelezen, maar dat het ook belangrijk was. De baron stuurde hem weg en hij vertrok met het bericht naar de Tuilerieën. De koning nam de envelop aan en scheurde hem met moeite open met zijndikke vingers. Vervolgens vouwde hij mechanisch het papier open en liet het na het lezen op de tafel glijden. Hij keek kalm naar zijn minister van Buitenlandse Zaken. *‘Weet je wat het is? – Nee, Sire. Het is Bonaparte. Hij landde op de kust van de Provence.’* Lodewijk XVIII stuurde de baron met een polsbeweging weg: *‘Ga naar de minister van Oorlog. Hij weet wat er moet gebeuren.’*

Marie-Hélène Parinaud/Docteur en histoire

Bij het hof was bekend dat de ballingschap van het eiland Elba was ontsnapt. Ze dachten tot dan toe dat het misschien naar Italië was. Nu was het toch naar Frankrijk... Niets dat zijn kaartspel verstoortte. We zijn nog steeds verrast ver de sloomheid van de reactie op dit verbazingwekkende nieuws. De vorst, die zijn rechten onmiddellijk had hersteld met behulp van buitenlandse vorsten, ondertekende zijn papieren met de woorden *‘in het negentiende jaar van mijn regering’*, net als zijn familie-entourage, zonder zorgen over het royalisme van de provincies. Buiten passeerde het rijtuig van Vitrolles dat van Soult, die over de Pont Royal reed. Hij liet zijn koetsier stoppen en overhandigde door de deur een brief aan de minister: *‘Zijne Majesteit wil dat u zich er mee bezig houdt.’* De maarschalk las het en toonde slechts een klein teken van verbazing, maar zei geen woord, ongetwijfeld uit angst begrepen te worden door de bedienden en de koetsiers, die met een of andere uitroep de voorbijgangers hadden kunnen waarschuwen. De koning en het hof beschouwden Soult als een ‘veilige’ man; bovendien had de hertog van Dalmatië, om het ko-

ninklijk vertrouwen beter te verdienen, geen woorden die onvriendelijk genoeg waren om te spreken over degene, die hij alleen Buonaparte noemde. Een uur later stuurde hij vanuit zijn ministerie, rue Saint-Dominique, een bericht naar Lyon met het bevel de batterijen van het garnizoen van Grenoble klaar te maken. Hij had zich op alles voorbereid, de koning kon gerust zijn. Hij was het ook.

EEN ZEKER OF ONBEWUSTE RECHTBANK Zodra het nieuws zich had verspreid, streden de hovelingen van de Tuilerieën met elkaar: *‘Echt, meneer, deze boef Bonaparte zal zo dwaas zijn geweest om aan land te komen. Wij moeten God daarvoor danken! We zullen hem neerschieten en we zullen niets meer over hem horen,’* pochte de minister van politie. De kranten bleven niet achter: in de *Moniteur*, *‘een paar landwachten zullen genoeg zijn om deze landing te stoppen.’* De baron de Vitrolles, die voorzichtiger was, vertrouwde op de ietwat warrige energie van de jongere broer van de koning, de graaf van Artois (toekomstige Karel X), om een meer officiële reactie uit te drukken, die

in staat was de bevolking gerust te stellen. Hij ging naar het paviljoen van Marsan, waar hij zijn adviseurs bijeenbracht, bijgenaamd de Ultras, omdat ze zo reactief waren.

Er bestaat geen twijfel dat hij iedereen in volle opwinding zou aantreffen. Verrassing: er was niemand!

Een bediende waarschuwde hem dat *‘Monseigneur en zijn gevolg bezig waren met de vespers.’* Dus moest hij hier op hem blijven wachten en hij fronste zijn voorhoofd: *‘James II verloor zijn koninkrijk voor een mis. Zullen de Bourbons het hunne door de vespers verliezen?’*, dacht hij bij zichzelf. Wat als de koning, die de ambitie van zijn jongere broer wantrouwde, het nieuws voor hem verborgen had gehouden?

Een ogenblik later maakte de graaf van Artois, omringd door zijn kleine hof, zijn entree. Op uitdrukkelijk verzoek van de baron verleende hij hem een rechtstreeks onderhoud in zijn kantoor. ‘Nou Vitrolles, welk nieuws?’ vroeg hij vriendelijk. Kennelijk wist hij van niets, de baron begreep meteen. Hij dacht dat hij hem nieuws kwam brengen over de reis, die zijn zoon, de hertog van Angoulême en zijn vrouw naar Bordeaux maakten. Koortsachtig maakte Vitrolles hem het nieuws bekend

Portrait de Louis XVIII dans son bureau des Tuileries. Huile sur toile par François Gérard (châteaux de Versailles et de Trianon). © akg-images / Album / Joseph Martin.

« *Diable... Diable...* » De crainte que l'éloignement du prince au bout de la pièce n'atténuaît sa force de persuasion, en affaiblissant ses paroles, le baron de Vitrolles se mit debout à son tour et

de graaf van Artois was geheel op de hoogte, maar het kon hem niets schelen, *'Verduveld, we toch de troepen'*, antwoordde hij met een nonchalant gebaar. *'Maar Monseigneur morgen zullen de soldaten alleen trouw zijn als de prinsen aan het hoofd staan, hen bevelen geeft!'* *'Welke prinsen?'*, vroeg Artois, die plotseling voelde dat er problemen zouden komen. *'Maar u, monseigneur! U die het beste de passie voor de koninklijke zaak onder de bevolking kunt opwekken en de loyaliteit van het leger kunt verzekeren door uzelf aan het hoofd te stellen.'* Zoveel ongemak in perspectief! De graaf van Artois wist niet, dat zijn schoondochter, de hertogin van Angoulême, die net als de hele stad, hoorde van de komst van Napoleon, tegelijkertijd had geprobeerd de loyaliteit van de koninklijke troepen veilig te stellen. Toen ze terugkeerde naar de kazerne om hen toe te spreken, werd ze begroet door een gigantische kreet, geroepen door de hele troep: *'Lang leve de keizer! Ik vind dit zelfs nog beter dat een lauw, lang leve de koning'*, was haar enige commentaar. *'Zij was de enige*

man in de familie', zei Napoleon over haar.

De graaf van Artois, die zijn gedachten alleen kon losmaken door zijn benen los te maken, stond op en begon heen en weer te lopen in zijn kantoor, zachtjes mopperend. *Duivels... Duivels...* Uit angst dat de afstand tussen de prins en het nichtje zijn overtuigingskracht zou verzwakken en zijn woorden zou verzwakken, stond de Baron de Vitrolles op zijn beurt op en vergezelde de prins op zijn honderd stappen. Terwijl hij hem het gevaar uitlegde, versnelde de prins zijn pas, hun stappen snelden in hetzelfde tempo als hun woorden.

Het werd al snel een echte race door de kamer. Eindelijk, aan het einde van de argumenten, net zo goed als aan het einde van zijn krachten, hield de baron op met spreken en galoppeerde de graaf van Artois:

'Vitrolles, je hebt gelijk. We moeten onze laarzen invetten en er mee weg rennen.' *'Neen, Monseigneur! We moet weg voordat ze ingevet zijn.'*

Vive l'Empereur!

In de Tuilerieën leek de reactie van de troonopvolger overdreven. *'Alle harten zijn voor de koning'* verzekerde de hertog van Blacas, favoriet van Lodewijk XVIII, aan de koning. Maar toen de graaf van Artois eenmaal overtuigd was, kon niets hem van gedachten doen veranderen. En toen was het nog steeds nodig om te lijken iets te doen. De koning stuurde hem vervolgens met drie regimenten naar Lyon. Terwijl Chateaubriand zich verslikte van het lachen, toen hij het koninklijk bevel las om *'achter Bonaparte aan te gaan, in opstand te komen'*, ondertekend door Lodewijk XVIII. *'Deze machteloze, impotente koning zonder benen, loopt dus zo! En achter wie aan? Achter de wolf? Achter de chef der brigade? Nee, achter Napoleon, die achter de koningen aan was gerend, ze had gegrepen en voor altijd had gemarkeerd met zijn onuitwisbare N!'*

De kosten van de Honderd Dagen.

- Betaling van oorlogsvergoedingen van zeshonderd miljoen en tweehonderd miljoen voor de wederopbouw van forten, waaronder de beroemde Barriere van Nederland;
- Handhaving van versterkte bezettingstroepen: 310.000 Pruisen, 20.000 Oostenrijkers, 60.000 Beieren, 126.000 Engelsen, 250.000 Russen, die de wet van de winnaar toepasten, plunderden en van plan waren zeven jaar te blijven. Het besluit van de geallieerden was om Frankrijk terug te brengen tot de grenzen van 1790;
- Verlating van Savoye, Philippeville, Marienburg, Givet, Sarrelouis, Charlemont, Landau, Fort-Joux, Fort de l'Ecluse, bolwerken verworven door Lodewijk XIV;
- Ontmanteling van Huningue;
- Lodewijk XVIII bekritiseerde zijn minister van Buitenlandse Zaken, Talleyrand, omdat hij er niet in was geslaagd zich aan de geallieerden op te dringen. Na het wegwerken van Fouché deed de koning hetzelfde met de andere grote overlevende van de keizerlijke ministers. Hij verving hem door de hertog van Richelieu, die het vertrouwen genoot van de tsaar en effectief optrad om de betaling van schadevergoeding en de bezettingstijd te verkorten. Met zweren zei Talleyrand later over de koning: *'Hij was de felste leugenaar; die de aarde ooit heeft gekend. Ik kan u mijn teleurstelling niet beschrijven toen ik hem voor het eerst ontmoette in 1814. Ik kon het karakter van de man beoordelen aan de hand van zijn welkom. Egoïstisch, ongevoelig, levensgenieter, ondankbaar, zo heb ik Lodewijk XVIII altijd gevonden.'*

Maarschalk Soult nodigde de troepen uit zich ron de banier van de fleur-de-lys en aan prins te scharen, model van de Franse ridders, die aan hun hoofd stonden. Drie weken later zal hij deze fleur-delysée vlag opgeven om generaal-majoor van het leger van de usurpator te worden, maar laten we verder gaan.

In Lyon merkte maarschalk Macdonald, die het bevel voerde over de plaats, op: *'De rondreizen van de hoogheden in de departementen hadden hen niets geleerd, aangezien ze alleen maar door de ogen van weleer keken en misleiden waren.'* Onder hevige regen verzamelde hij de troepen op Place Belcour, vroeg hen trouw te blijven aan de koning en zijn vertegenwoordiger en beëindigde zijn tirade met een *'Lang leve de koning!'*, waarop niemand reageerde. De regen kletterde door de enorme ruimte en sloeg tegen de uniformen zonder dat er een woord werd gesproken. Iedereen had het nieuws gehoord. De keizer was teruggekeerd, hij had Grenoble en Gap ingenomen en marcheerde naar Lyon. Ze zaten erop te wachten en hoopten erop!

De hertog Louis-Philippe d'Orléans, die zijn neef had vergezeld, was bereid zich snel terug te trekken naar Parijs. Net als Avoulut zou hij niet tot dit besluit gekomen zijn voordat hij minstens één soldaat had horen roepen: *'Lang leve de koning!'* Hij zag een oude dragonder, wiens borst was versierd met medailles en vroeg hem vriendelijk om met hem mee te roepen: *'Lang leve de koning!'* *'Vooruit: één, twee of drie; lang leve de koning!'* De dragonder met zijn ogen strak in de verte gericht, zijn lippen op elkaar geklemd, bleef stil. Macdonald en de officieren, die de

graaf van Artois vergezelden, spoorden hem allemaal aan en riepen, dat hij met hen moest meedoen. Maar niets. Hij bleef even stil als de troep. Mokkend en boos keerde de graaf van Artois terug naar het aartsbisdom, waar hij zijn bagage had achtergelaten. Toen hij in zijn rijtuig vertrok, begroette de menigte hem niet eens meer toen hij passeerde. De Lyonnais hadden zich op de kades verzameld om te kijken naar de passage van de keizer, die naar verluidt aan de poorten van de stad, in La Guillotière, zou zijn. De troepen die Macdonald had gestuurd om het te blokkeren, hadden zich verbroederd. Lodewijk XVIII had niet meer hoop dan op Ney, die, toen hem de proclamatie van Napoleon werd voorgelegd, deze hardop voorlas en uitriep: *'De overwinning zal op volle snelheid marcheren! De adelaar met de nationale kleuren vliegt van klokkentoren naar klokkentoren tot aan de torens van de Notre-Dame! Zo moet je schrijven! De Bourbons weten niet hoe ze dat moeten doen. Dit is hoe we met soldaten praten!'*

In de Tuilerieën begonnen de mensen zich zorgen te maken. Het was tijd: geen regiment dat tegen de usurpator werd gestuurd en het niet toejuichte met de kreet: *'Lang leve de keizer!'* en zich daarna bij hem voegde! Ney, die op 14 maart te horen kreeg, dat Lodewijk XVIII Frankrijk zou verlaten, verzamelde zijn troepen: *'Officieren, onderofficieren, soldaten, de Bourbon-zaak is verloren.'* Een levendige kreet van *'Lang leve de keizer!'* beantwoordde hem.

MOED, LATEN WE VLUCHTEN!

In Parijs werd vervolgens onderaan de Vendôme-zuil een poster geplaatst: *'Mijn goede broeder, het heeft geen zin mij nog meer soldaten te sturen, ik heb er genoeg van. Getekend: Napoleon.'* Bij de Tuilerieën waren twee kampen aanwezig; de diehards, weinig in aantal, stelden voor om het kasteel om te vormen tot een verschanst kamp, waar de koning zich tot de dood zou verzetten, tegenover de usurpator. Marmont, de bedenker van dit plan, verklaarde aan de vorst, die zich zorgen maakte over wat er met hem zou kunnen gebeuren: *'Uw neven, uw nichten zullen veilig zijn, Uw rechten gaan naar een ander.'* Dit perspectief beviel de vorst niet. Bovendien, zoals Vitrolle verduidelijkte: *'Uit niets bleek dat Napoleon de Tuilerieën zou aanvallen, zal hij misschien-woon in Luxemburg slapen.'*

Marie-Thérèse-Charlotte de France, duchesse d'Angoulême, dite Madame Royale. Huile sur toile par Alexandre-François Caminade (châteaux de Versailles et de Trianon). © RMN-Grand Palais (château de Versailles)/Daniel Arnaudet/Gérard Blot.

jusqu'au-boutistes, peu nombreux, proposaient transformer le château en camp retranché où le roi résisterait jusqu'à la mort, face à l'Usurpateur Marmont, à l'origine de la proposition, déclara: monarque qui s'inquiétait de ce qui pourrait l'arriver: « Vos neveux, vos cousins seront à l'ab, vos droits passeront à un autre. » Cette perspective déplaisait au souverain. D'ailleurs, comme précisa Vitrolles, « rien ne dit que Napoléon voudrait prendre d'assaut les Tuileries, peut-être cherait-il tout bonnement au Luxembourg. »

D'abord emballer les bijoux de la couronne, en toute discrétion. Puis étudier les meilleurs moyens de locomotion. Mettre Louis XVIII à cheval était impossible, restait les voitures confortables, donc les grandes routes: laquelle prendre? On pensa d'abord à la Vendée, ce qui donnerait au roi au lieu d'une fuite une allure de guerre civile. Cette pers-

Embarquement de la duchesse d'Angoulême à Pauillac. Huile sur toile par Antoine-Jean Gros (Bordeaux, musée des Beaux-Arts). © RMN-Grand Palais/ A. Danvers.

ses favoris, Blacas et Duras. Il le vit non descendre, mais « glisser » de ce trône. Quelques courtisans, ayant stoïquement attendu sous la pluie fine et glacée, voulurent baiser la main du monarque qui s'impacienta: « Je l'avais prévu, je ne voulais pas les voir! De grâce, j'ai besoin de force, épargnez-moi... Je vous reverrai bientôt. »

De graaf van Gobineau hoorde, net als alle edelen, die waren opgeroepen om de koning te verdedigen, toen dat ze: *'in plaats van te gaan vechten, voor de keizer zouden vluchten.*

De herinnering aan Varennes, de vlucht van Lodewijk XVI en zijn gezin vierentwintig jaar eerder, in een rijtuig, 's nachts, richting de grens, stond in ieders geheugen. De doortocht door dorpen, die door de escortetroepen waren verlaten, maar vol waren met bedreigende boeren, die zich naar de alarmklok haastten, gewapend met hooivorken en knuppels, die de bruggen en doorgangen met karren barricadeerden en het respect dat de koning toekwam, hadden onttroond, zou dat opnieuw beginnen?

De hertog van Berry, de jongste zoon van de graaf van Artois, maakte zich zorgen: *'Stel je voor dat de nationale garde onze vertrek verhindert! Als dat met de onfortuinlijke Lodewijk XVI zou gebeuren!'*

Wanneer vertrekken? Het belangrijkste lijkt het te blijven. Dag nacht? Overdag was eervoller, maar de nacht heeft de voorkeur

Het idee van verzet op zij gezet, kwamen de praktische vragen. Verpak eerst de kroonjuwelen discreet. Bestudeer dan het beste vervoermiddel. Lodewijk XVIII te paard zetten was onmogelijk, er bleven comfortabele rijtuigen over en dan de hoofdwegen: welke te nemen? Ze dachten eerst aan de Vendée, die de koning, in plaats van te vluchten, de schijn van een burgeroorlog zou geven.

Dit vooruitzicht enthousiastmeerde Lodewijk XVIII niet. Hij gaf de voorkeur aan een grote stad, vlakbij de grens van zijn voorkeur. Dus, Lille misschien? Of beter: Gent, aan de andere kant, in België. Hij was Parijs, toen hij nog maar graaf van de Provence was, dezelfde avond als zijn broer Lodewijk XVI al ontvlucht en nam toen de noordelijke route. Dit keer zou hij hetzelfde doen.

Wanneer vertrekken? De koning koos voor de nacht. De keizer was slechts vijf dagen marcheren verwijderd van Parijs, maar in de Tuilerieën bleef het ceremonieel onveranderd. Op 19 maart was het protocol ongewijzigd. Lodewijk XVIII woonde de mis bij. Tussen de middag bekeek hij vanuit zijn rijtuig op de Champ de Mars de jonge officieren van zijn huis. In de middag schreef hij een verklaring aan het volk, waarin hij uitlegde, dat hij wegging om een bloedbad te voorkomen en kondigde aan dat hij troepen ging verzamelen en een punt in het koninkrijk zou zoeken, dat gunstiger was om weerstand te bieden.

Bij het vallen van de avond werden zes zware rijtuigen de binnenplaats opgereden, de koetsiers stonden te wachten. De architect Pierre-François Fontaine beschreef de koning om middernacht, voorafgegaan door bedienden met fakkels, gedragen door gespierde bedienden, die de zware stoel optilden waarop hij bleef zitten, begeleid door zijn favorieten Blacas en Duras. Hij zag hem niet afstappen, maar van deze troon 'glijden'. Sommige hovelingen, die stoïcijns in de fijne, ijzige regen hadden gewacht, wilden de hand kussen van de vorst, die ongeduldig werd: *'Ik had het verwacht, ik wilde ze niet zien! Alsjeblieft, ik heb kracht nodig, spaar me... Ik zie jullie snel weer.'*

De beurt aan Charles X, vijftien jaar later...

De broers van Lodewijk XVI hadden allemaal, net als hun oudste, de reflex van 'Varennes' om de opstand te ontvluchten in plaats van deze te begrijpen en te proberen deze te onderdrukken. Vijftien jaar na de vlucht van Lodewijk XVIII kreeg zijn broer, die koning Karel werd, zijn deel van de koek. Toen hij hoorde, dat de troepen een pact hadden gesloten met de opstandelingen, gaf hij opdracht om op de troepen te schieten. Geconfronteerd met een dergelijke onmogelijkheid moesten ze vertrekken toen, de komst van een handvol Parijzenaars werd aangekondigd. De graaf van Gobineau schreef teleurgesteld in zijn dagboek dat Lodewijk XVIII op zijn minst was gevlucht voor de grootste kapitein en de dapperste soldaten ter wereld... Charles kleine stapjes, waardoor hij bij elk kruispunt het gevoel kreeg te aarzelen, over de te nemen weg, zoals ook over iemands politieke gedrag. Hij kon zich niet veel illusies maken over de sympathie van het volk voor zijn regering en zijn persoon. Vanaf het eerste dorp, dat ze doorkruisten, Ville-d'Avray, verdwenen alle koninklijke symbolen van het Ancien Régime, van het eenvoudigste dorp naar de ramen van de steden, allemaal wapperend met driekleurige vlaggen!

De koning bood de afgematte of vijandige bevolking van de steden, die zijn gevolg langzaam en traag doorkruiste, een gevoel van déjà vu. De impulsieve hertogin van Berry, die zich als dienstmeisje had moeten vermommen om aan de volkswoede te ontsnappen, voegde zich bij hem in Rambouillet. Terwijl hij er bij hem op aandrong zijn toevlucht te zoeken in de Vendée en de burgeroorlog te heropenen, waren de koning en zijn gevolg vooral bezorgd over de etiquette. Toen de Parijse commissarissen om ontvangst vroegen, weigerde de koning hen aanvankelijk toe te laten, omdat ze zich niet volgens de hofetiquette hadden gekleed. Hij beloofde vervolgens dat hij afstand zou doen van de troon, maar dat verstoorde de volgorde van opvolging, een onvoorstelbaar symbool van de Franse monarchie, door de rechten van zijn oudste zoon op de Franse monarchie te vergeten, de hertog van Angoulême, ten behoeve van zijn kleinzoon, de graaf van Chambord!

De hertog van Orléans, die alleen maar wachtte tot zijn neef de grenzen zou hebben overschreden om koning Lodewijk-Philippe te worden, geïrriteerd door zijn traagheid, besloot de beweging voort te zetten, zonder ook maar de geringste druppel bloed te vergieten. Hij liet een luidruchtige troep nationale bewakers, gewapend met trommels, trompetten en vuurwerk naar Rambouillet marcheren, terwijl hen werd gevraagd in de lucht te schieten, vlakbij de stad. Hun komst zorgde ervoor, dat de royalisten zich als een zwerm mussen verspreidden. Maar de etiquette behield nog steeds zijn rechten. Toen het in L'Aigle erg moeilijk was om genoeg voedsel te vinden om een diner te bereiden, gaf de koning opdracht om de tafel waarop hij moest dineren af te zagen, omdat deze rond was en er een vierkante tafel van te maken zoals het gewone protocol voorschreef! Toen hij op 16 augustus 1830 in Cherbourg aankwam, vanwaar hij naar Engeland vertrok, zag de menigte de overlevende van de monarchie in onbeschaamde stilte voorbijgaan.

Hij werd in het rijtuig getild, waarvan de deur hard werd dichtgeslagen en verdween, terwijl het konvooi in de nacht vertrok richting de barrière van Saint-Martin. Daarachter, begeleid door de graaf van Artois, zijn jongste zoon, de hertog van Berry, gevolgd door het konvooi van het koninklijk militair huis, bestaande uit jonge nobele officieren, voortgesleept als een verdwaald squadron.

Op de voet gevolgd door de cavaliërs van Exelmans, ze versnelden hun pas en lieten ze hun artillerie achter.

Het koninklijke rijtuig maakte ondanks de regen goede vorderingen en bereikte Abbeville in de namiddag. Tegelijkertijd hervatten de bedienden en kamerheren in de verlaten Tuilerieën hun plicht in afwachting van de komst van Napoleon. Toen Macdonald zich in Abbeville bij de koning voegde, ontdekte hij dat hij alleen was en dat niemand hem had gewaarschuwd, dat zijn broer en dat zijn broer en zijn soldaten hun toevlucht hadden gezocht in Beauvais. Hij kon elk moment een

gijzelaar worden. Hij moest onmiddellijk vertrekken. Maar nee, de koning was moe en daarna had hij honger. Emoties gaan diep. Hij wilde niet verder gaan dan pas na een slaapje, ze hadden de hele nacht door gereden.

«... toujours ses prerogatives. À L'Aigle, alors que l'on avait eu bien du mal à trouver de quoi constituer un diner, le roi ordonna de scier la table sur laquelle il devait diner, car elle était ronde, et d'en faire une table carrée, comme le voulait le protocole habituel! Arrivé le 16 août 1830 à Cherbourg, d'où il s'embarqua pour l'Angleterre, la foule regarda passer le survivant de la monarchie dans un insolent silence.

«L'agréable charge»: caricature sur la fuite de Louis XVIII et de son frère le comte d'Artois lors du retour de Napoléon dans la nuit du 19 au 20 mars 1815. Gravure coloriée. © akg-images.

partir qu'après la sieste. Aucune escorte ne l'entourait, on roula toute la nuit. Arrivés à neuf heures du matin à la barrière de Lille, les deux hommes trouvèrent le pont-levis dressé, la porte fermée. Macdonald parlementa. Enfin

cher!» Ordres, contrordres. Finalement, le roi se décida pour Ostende, puis Gand, c'est-à-dire l'exil dans un nouveau Coblenz. Le maréchal Macdonald l'informa alors que lui ne passerait pas la frontière. Louis XVIII,

Avant de partir, le roi s'adresse à l'armée pour lui demander de rester fidèle, tout en promettant pardon et oubli aux « enfants égarés ». Il quitte les Tuileries à minuit.

Gravure coloriée, XIXe siècle.
© Bianchetti/Leemage.

Vertrek pas na een dutje. Geen escorte omringden, ze reden de hele nacht. Toen de twee mannen om negen uur 's ochtends bij de slagboom van Lille aankwamen, troffen ze de ophaalbrug omhoog, de poort gesloten. Macdonald onderhandelde. Eindelijk ging de poort open: de hertog van Orléans had zich er sinds de dag ervoor geïnstalleerd. Hoewel Lille nog steeds royalistisch leek, bleven de soldaten koud, geen gejuich. De koning trok bij de burgemeester in, de Parijse kranten waren net gearriveerd. In het *Moniteur* las de koning: 'Zijne Keizerlijke Majesteit is het Château des Tuileries binnengegaan, te midden van zijn trouwe onderdanen.'

UITEINDELIJK ZAL HET GENT WORDEN

Ze bespraken rond de koning de volgorde van de gebeurtenissen en het gebrek aan vertrouwen in de

troepen. Ze stelden allemaal een andere richting voor aan Lodewijk XVIII, die uiteindelijk klaagde: 'Waarom veranderen we elk moment van gedachten? Jullie verhinderen dat ik wegga of me verberg-Orders, tegenorders. Uiteindelijk besloot de koning Oostende en vervolgens Gent te kiezen, dat wil zeggen ballingschap in een nieuw Koblenz. Maarschalk Macdonald deelde hem vervolgens mee, dat hij de grens niet zou kunnen oversteken. Lodewijk XVIII barstte bij het afscheid van hem uit: '*Waar ik het meeste spijt van heb, zijn mijn pantoffels. Op een dag zul je weten, mijn beste maarschalk, hoe het is om pantoffels te verliezen, die de vorm van je voeten hebben aangenomen.*' Macdonald maakte een nuchtere opmerking: 'Vaarwel Sire, tot over drie maanden!'